

אידן, (סר) אנתוני (1897-1977)

(Sir Anthony Eden) מדינאי בריטי. א' היה חבר המפלגה השמרנית, מ-1931 היה שר בממשלה וב-1935, בהיותו בן 38, מונה לשר החוץ. א' היה תומך נלהב בחבר-הלאומים ובעקרון הביטחון הקיבוצי. ב-1938 התפטר ממשלת נוויל צ'מברלין, בעיקר בגלל התנגדותו למדיניות הפיסנות כלפי איטליה הפשיסטית. בחודשים שלפני פרוץ מלחמת-העולם השנייה היה א' עם וינסטון צ'רצ'יל מתנגד למדיניות החוץ של מפלגתו שבשלטון. בפרוץ המלחמה מונה א' לשר לענייני הדומיניונים, אך לא צורף לקבינט המלחמה. במאי 1940 כשנבחר צ'רצ'יל לראש-הממשלה, מונה א' לשר המלחמה. בדצמבר 1940 מונה א' לשר החוץ, ומאז מלא תפקיד מרכזי בניהול המלחמה.

למרות יכולת ההשפעה העצומה של משרדו, ולמרות יחסיו הקרובים עם צ'רצ'יל, תרם א' תרומה אישית מעטה מאוד למדיניות בריטניה בארץ-ישראל ובשאלת גורל יהדות אירופה. הוא גילה עניין מועט בשתי הבעיות, ואימץ בנאמנות את קווי המדיניות של יועציו הבכירים במשרד החוץ. הסעיפים המפורטים שב'ספר הלבן' מ-1939 לא עניינו את משרד החוץ, אך הקו המדיני החדש שביטא ה'ספר הלבן' נגד גידול הבית הלאומי היהודי ולטובת דרישות הערבים בשאלת עתיד המנדט, היה נדבך חשוב במדיניות בריטניה במזרח התיכון. חילוקי הדעות הפנימיים בבריטניה בעת המלחמה על גורן מדיניות ה'ספר הלבן', הניעו את משרד החוץ להתנגד לכול הצעה שנגעה ליהודים בלבד כקורבנות של הנאציזם, ובכלל זה לתוכניות הצלה וסעד. משרד החוץ חשש שצעדים כאלה יחזקו את הזהות היהודית ויקדמו את ענייני הציונים. לדברי מזכירו האישי של א', אוליוור הרווי, ביטא א' לפחות בשני מקרים חוסר אהדה ברור ליהודים והעדפה בולטת לערבים. אך גישה כזאת היתה כה נפוצה במשרד החוץ עד שספק אם תרם א' עצמו לאדישות הכללית לשואה. רק פעמיים חרג א' מיחסו זה: פעם – הכרזתו בבית הנבחרים ב-17 בדצמבר 1942, שגינתה בפירוש את מעשי הזוועה של הנאצים ביהודים, והבטיחה להעניש את מבצעי הפשע, ופעם – ביולי-אוגוסט 1944, כאשר תמך א' בפניות הסוכנות היהודית להפציץ את אושוויץ (ראה אושוויץ, הפצצת-). ואולם, פקידי הצליחו להסיח את דאגתו, ומכיוון שהיו נושאים אחרים במדיניות החוץ שהעסיקוהו, לא התמיד בעניין הפצצת אושוויץ.

ב-1951-1955 היה א' שר החוץ, וב-1955-1957 היה ראש ממשלה, וגילה יחס מסתייג מישראל גם בעת מלחמת סיני ומלחמת סואץ ב-1956, שבה נלחמו הן בריטניה וצרפת והן ישראל נגד מצרים.